



ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ  
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1949

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.  
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",  
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38  
ΑΘΗΝΑΙ



ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

**Κι' ἄλλες ἀπαραίτητες διεφθώσεις.**

Ἄγαπητέ κ. Χάρη,

Στὸ σχόλιο τοῦ Ἀλκη Θρύλου «Μιά ἀπαραίτητη διόρθωση», ποὺ δημοσιεύθηκε στὴ «Νέα Ἑστία» (τεύχος τῆς 15 Φεβρουαρίου), θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω πὼς δὲν εἶναι μόνο οἱ Γάλλοι ποὺ... τιμῶν τὸ ὄνομά μας στὰ λεξικά τους. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς Ἑγγλέζους καὶ Ἀμερικάνους.

Στὸ ἀμερικάνικο «Webster's Dictionary», καὶ στὸ Ἑγγλέζικο «Oxford Dictionary», τὰ ἐπίσημα καὶ καθιερωμένα λεξικά τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας, τὰ ἀντίστοιχα τοῦ γαλλικοῦ «Larousse», κοντὰ στὶς ἄλλες ἐρμηνεῖες γιὰ τὴ λέξη «Grek», (Ἑλληνας) ἀναφέρουν καὶ τὴ σημασία swindler, sharper, δηλαδή ἀπατεώνας. Τὸ «webster's» μάλιστα προσθέτει: «esp., a card cheat» ποὺ σημαίνει «κυρίως χαρτοκλέφτης».

Δὲν εἶναι πάντως ἀνάγκη, ὅταν, κανεὶς ζῆ ἔξω, νὰ καταφύγῃ στὰ λεξικά γιὰ νὰ μάθῃ τὴ σημασία τοῦ ὀνόματός μας. Δὲν θὰ ξεχάσω τὴν ἀγανάκτηση ποὺ δοκίμασα ὅταν φοιτητῆς στὸ Λονδίνο, τὸ 1935 ἢ 36 πῆγα νὰ δῶ ἓνα θεατρικὸ ἔργο ποὺ παιζότανε σὲ κεντρικότερο θέατρο ἀπὸ σοβαρὸ θέατρο τῆς ἀγγλικῆς πρωτεύουσας. Τὸ ἔργο εἶχε τὸν τίτλο «The Greeks have a word for it» (οἱ Ἕλληνες ἔχουν τὸ λόγο) καὶ μόλις τὸ ἄκουσα ἔτρεξα νὰ τὸ δῶ, καὶ μὲ περηφάνεια μάλιστα ποὺ θάβλεπα κάτι ποὺ εἶχε σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα ἐρμηνευμένο ἀπὸ ἀγγλους καλλιτέχνες. Καὶ τί εἶδα! Ἐνα ἔργο ἀπ' τὸν ὑπόκοσμο, ποὺ στὴ σκηνὴ δὲν ἔδλεπε ἀλλο ἀπὸ πόρνες, ἀπατεώνας καὶ ἐκφυλοὺς τύπους. Τότε ἦταν ποὺ πρῶτοκοίταξα τὴ λέξη «Greek» στὸ «Oxford Dictionary», τὸ λεξικὸ «τῶν Ἀγγλικῶν τοῦ Βασιλέως» (King's English), ὅπως κόλακεύονται οἱ Ἑγγλέζοι νὰ τὸ ὀνομάζουν.

Μυτιλήνη

Με πολλὴ ἐκτίμηση  
ΣΤΡΑΤΗΣ Σ. ΣΟΥΡΛΑΓΚΑΣ

\* \*

Ἀξιότιμε κ. Χάρη,

Διαβάζω πάντα καὶ μὲ προσοχὴ τὶς κριτικὲς καὶ τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἀλκη Θρύλου καὶ βρίσκω πάντα θαυσιὰ καὶ σοβαρὴ κρίση καὶ μελέτη. Ὅμως δὲν μπορῶ νὰ μὴ διαφωνήσω ζωηρά, ἰσως γιὰ πρώτη φορὰ, μ' αὐτὰ ποὺ γράφει στὸ τεύχος 519 τῆς 15 Φεβρ. ε. ε. τῆς «Νέας Ἑστίας» γιὰ τὴ μεταφορικὴ σημασία τῆς λέξης grec.

Πρῶτα-πρῶτα ἡ σημασία αὐτῆ τῆς λέξης grec εἶναι πιά πολὺ παλαιὰ καὶ ἔχει πολιτογραφηθῆ στὴ γαλλικὴ γλώσσα, ὥστε θὰ ἦταν ἐκ μέρους μας ἀφέλεια νὰ ἀξιῶσουμε τὴν ἀποβολὴ τῆς. Ὅσο δὴποτε παλαιὸ Larousse κι' ἂν ἀνοίξουμε, θὰ διαβάσουμε «grec, fig, fripon, escroc, surtout au jeu». Ἄλλωστε τὸ Larousse, σὰν λεξικό, εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ ἀναφέρῃ τὴ μεταφορικὴ σημασία τῶν γαλλικῶν λέξεων, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπόψιν του, ἂν αὐτὸ θὰ δυσαρσεύσει ἡμᾶς ἢ τοὺς βούλγαρους.

Ἄλλ' ἄς εἶναι. Ἄν σκεφθοῦμε σοβαρώτερα, βρίσκουμε πὼς οἱ λέξεις Grèce καὶ grec δὲν ταιριάζουν καθόλου καὶ δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ τὶς ωραιότατες λέξεις Hellade καὶ Hellènes, ποὺ ὑπάρχουν στὴ γαλλικὴ γλώσσα, καὶ ποὺ ἀπὸ μᾶς πολὺ ἐξαρτᾶται νὰ τὶς ἐπιβάλλουμε σιγά-σιγά σ' ὅλες τὶς γλώσσες.

Ἄν δηλ. σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις, στὴν ἐπίσημη ἀλληλογραφία τοῦ Κράτους, τοῦ ἐμπορίου καὶ γενικά τοῦ οἰκονομικοῦ κόσμου, καθὼς καὶ σὲ κάθε δημοσίευμα, ὀμιλία, ἀγγελία κλπ. ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες μεταχειριζόμαστε πάντα καὶ μ' ἐπιμονὴ τὶς λέξεις Hellade καὶ Hellènes, νομίζω ὅτι ἔπειτ' ἀπὸ κάμποσα χρόνια οἱ λέξεις αὐτὲς θὰ ἐσῆμαιναν τὴ σημερινὴ Ἑλλάδα καὶ τοὺς σημερινούς Ἕλληνες καὶ θὰ ἀχρήστευαν σιγά-σιγά τὶς κακόηχες καὶ ἀνεπιθύμητες γιὰ μᾶς λέξεις Grèce καὶ grec.

Δικός σας  
ΦΙΛ. ΗΛΙΑΔΗΣ

**Τὰ «γυμνασιακὰ χρόνια»  
τοῦ Κωστή Παλαμά**

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Στὴ «Νέα Ἑστία» τῆς 1-2-1949 ὁ κ. Κ. Κώνστας, γράφοντας γιὰ τὰ «γυμνασιακὰ χρόνια» τοῦ Κωστή Παλαμά, κάνει λόγο γιὰ κάποιον κενό: «στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν πρώτη τάξη δὲν μπορέσαμε νὰ ἰδοῦμε κ' εἶται ἡ ἀπορία γιὰ τὰ δύο χρόνια ἀντὶ ἐνός, ποὺ μεσολαβοῦν ἀνάμεσα 1870 — 1871, ποὺ ἐγγράφηκε σ' αὐτὴ καὶ στὰ 1872 — 1873, ποὺ φοιτᾶει στὴ Β' τάξη, δὲν ξεδιαλύεται». Ἐπιτρέψτε μου νὰ δώσω μερικὰ στοιχεῖα χρήσιμα γι' αὐτό: Ὁ κ. Κώνστας στὸ βιβλίο πρακτικῶν, ποὺ τοῦ ὑπέδειξα, βρήκε δυὰ μονάχα πρακτικά, ἓνα εἰσιτηρίων καὶ ἓνα ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων, ποὺ ἐδημοσιεύτηκαν στὴ «Νέα Ἑστία», σχετικὰ μὲ τὸν Ποιητῆ, γιὰτὶ μόνο γιὰ τὶς εἰσιτηρίους καὶ ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις κρατοῦσαν τότε πρακτικά. Ἡ ἀπορία, λοιπόν, ποὺ φυσικὸ εἶναι νὰ διατυπώσῃ ὁ καθένας μας, γιὰ τὸ τί ἐγίνε καὶ ἐπῆρε ὁ Ποιητῆς ἐνδεικτικὸ τῆς Β' τάξεως στὰ 1873, ἐνῶ εἰσῆχθη στὸ Γυμνάσιο στὰ 1870, «ξεδιαλύεται» ἀπὸ ἓνα ἄλλο βιβλίο τοῦ Γυμνασίου Μεσολογγίου «Ἐλεγχος ἀποτελέσματος γενικῶν ἐξετάσεων σχολ. ἐτῶν 1859 — 60 ἕως 1888 — 89». Ἐκεῖ φαίνεται καθαρά καὶ χωρὶς κενὰ ἡ γυμνασιακὴ ζωὴ τοῦ Παλαμά. Λοιπόν, ὁ Ποιητῆς εἰσῆχθη στὸ Γυμνάσιο τοῦ Μεσολογγίου στίς 15-9-1870, ὅπως ἀναφέρεται στὸ πρακτικὸ, ποὺ ἐδημοσιεύθηκε στὴ «Νέα Ἑστία», καὶ ἐφοίτησε στὴν Α' τάξη κατὰ τὸ σχολικὸ ἔτος 1870 — 71. ἔμεινε ἀνεξεταστέος στὰ Μαθηματικά καὶ στίς 13-9-71 ἀνεξετάζεται, παίρνει βαθμὸ «καλῶς» καὶ προάγεται στὴ Β' τάξη. Τὸ σχολ. ἔτος 1871 — 72 φοιτᾶει στὴ Β' τάξη, ἀλλὰ συγκεντρώνει βαθμὸ μόλις «μετρίως» καὶ εἶται ΞΑΝΑ φοιτᾶει τὸ σχολ. ἔτος 1872 — 73 στὴ Β' τάξη. Στὸ τέλος τῆς δευτέρας αὐτῆς χρονιᾶς προήχθη στὴν Γ' τάξη καὶ πῆρε μὲ βαθμὸ «λίαν καλῶς 5  $\frac{4}{16}$ » ἐνδεικτικὸ τῆς 22-9-1873, ποὺ ἐδημοσιεύθηκε στὴ

«Νέα Ἑστία». Ὑστερα ἐφοίτησε κανονικά στήν Γ' τάξη τὸ σχολ. ἔτος 1873 — 74 καὶ ἐπῆρε τὸ ἐνδεικτικὸ τῆς Γ' μὲ βαθμὸ «Κάλλιστα 5<sup>ο</sup>/1,» (ἐδημοσιεύθηκε στή «Νέα Ἑστία») καὶ τέλος τὸ 1874 — 75 ἐφοίτησε στήν Δ' τάξη καὶ ἐπῆρε ἀπολυτήριον μὲ βαθμὸ «κάλλιστα» (μεταξὺ λίαν καλῶς καὶ ἀριστα). Ὅστε στή Β' τάξη δὲν τὰ πῆγε καλά ὁ Ποιητὴς μας καὶ ἐξόδεψε γιὰ τὸ Γυμνάσιον 5 χρόνια, ἤτοι 1870 — 71 Α' τάξη, 1871 — 72 καὶ 1872 — 73 Β', 1873 — 74 Γ' καὶ 1874 — 75 Δ' τάξη.

Με πολλὴν ἐκτίμηση  
ΚΩΣΤΑΣ ΑΛ. ΠΕΤΡΟΝΙΚΟΛΟΣ  
καθηγητῆς

Μεσολόγγι 24 - 2 - 49

## ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Τὰ μαθητικά χρόνια τοῦ Μαλακάση.  
(1881 — 1886)

Ὁ χαριτωμένος βιολιτζῆς τοῦ «Μπατα-  
ριᾶ» Μιλτιάδης Μαλακάση, ποὺ ἡ ἕκτη ἐπέ-  
τειος τοῦ θανάτου του συμπληρώθηκε κίολας  
πρὶν ἀπὸ λίγο (27 Ἰανουαρίου), σὲ ἓνα αὐτοβιο-  
γραφικὸ του ἀφήγημα δημοσιευμένο στὰ 1928 μὲ  
τὸν τίτλο: «Ἀπό τὰ σκόρπια φύλλα  
τοῦ δέντρου τῆς ζωῆς μου»,<sup>1</sup>  
μᾶς ἀφῆσε καὶ μερικὲς λεπτομερειακὲς ἐξομολο-  
γήσεις ἀπὸ τῆ μαθητικῆ του ζωῆ στὸ Μεσολόγγι,  
ὅπου τελείωσε τὸ Δημοτικὸ, τὸ Ἑλληνικὸ καὶ  
τὶς μιστὲς μόνο τάξεις τοῦ Γυμνασίου. Πεισματά-  
ρης καὶ ἀταχτος ὁ πολυχαϊδεμένος ἀπὸ γονιοὺς  
καὶ ἀδερφὲς τοῦτος μοναχογιός, ἐννοοῦσε νὰ μὴν  
ἀφήνῃ σὲ ἡσυχία τοὺς συμμαθητὲς του, ἐνῶ στὸ  
σπίτι τὰβαζε διαρκῶς μὲ τὶς τρεῖς ἀδερφὲς του.  
Τὸν καιρὸ του τὸν περνοῦσε ξεφυλλίζοντας πρὸς  
πολὸν βιβλία ξένα καὶ ὄχι τοῦ σχολείου του. Ὅχι  
σπάνια ἀφῆνε τὰ θρανία καὶ τριγύριζε στὴ Δι-  
μνοθάλασσα. φάρευε ἢ τῶσκαζε καὶ γιὰ μακρι-  
νότερες ἐκδρομὲς. Ἡ πράξιμ, ἐξ ἄλλου, φαντα-  
σία του τὸν ἐσπρωχνε νὰ σκαρώνῃ στίχους εὐθυ-  
μους καὶ σατιρικούς τὸ περισσότερο, ποὺ τὰβαζε  
μὲ τοὺς δασκάλους του ἢ τοὺς συμμαθητὲς του.  
Ἔτσι, ἂν σ' αὐτὰ προσθέσουμε καὶ κάποια ὑπερ-  
τροφία τοῦ πρόωρου ἐρωτισμοῦ του, εὐκολα κα-  
ταλαβαίνουμε πῶς ἡ ἐπίδοσή του στὰ μαθήματα  
δὲν ἔφτανε, πολλὲς φορές, οὔτε τὸ βασικὸ προ-  
βιδάσιμο βαθμὸ.

Σὲ προηγούμενη ἀνακοίνωσή μας ἀπὸ τὶς ἴ-  
διες τοῦτες στήλες, σχετικὴ μὲ τὰ γυμνασιακὰ  
χρόνια τοῦ Παλαμά,<sup>2</sup> εἶχαμε τὴν εὐκαιρία νὰ  
μνημονέψουμε ἓνα παλιότερο βιβλίον πρακτικῶν  
Συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου τῶν καθηγητῶν τοῦ  
Γυμνασίου τοῦ Μεσολογγίου γιὰ χρονικὴ περίοδο  
μιάς εἰκοσιεξαετίας (1870—1896). Ἀνάμεσα στὰ  
362 πρακτικὰ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἀναγράφονται

καὶ ἐφτά, ἀναφερόμενα στὸν τότε μαθητὴ Μι-  
λιτιάδην Μαλακάσαν, ὅπως ἀκόμα λέ-  
γονταν τότε.

Τὰ πρακτικὰ αὐτὰ, ποὺ τὰ ἀντιγράψαμε ἀπὸ  
τὸ παραπάνω βιβλίον καθ' ὑπόδειξη τοῦ φίλου κα-  
θηγητοῦ κ. Κ. Ἀλ. Πετρονικολοῦ, φιλολόγου-βο-  
ηθοῦ τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως, εἶναι τὰ ἑξῆς:

I. Γιὰ τὴν Αη τάξη [εἰσιτήριον]:

Ἄριθ. 109.

« Ὑποβαλόντες εἰς τὴν εἰσιτήριον δοκι-  
μασίαν τοὺς ἐκ τοῦ ἐνταῦθα Σχολαρχείου  
προσελθόντας Δημ. Ν. Λαζάνην, Δ. Π. Καλ-  
κίπουλον, Νικόλαον Γ. Ἄρτην, Νικόλαον  
Μαχαίραν, Μιλτιάδην Μαλακά-  
σαν<sup>3</sup>, Κ. Μαλτέζον<sup>4</sup>, Λεωνίδαν Γρηγορά-  
κην, Κωνσταντῖνον Ἀναγνώστου, Γεώργιον  
Μαυρίκην, Παναγιώτην Δασκαλάκην, Συμ.  
Ζαφειρόπουλον, Κωνστ. Γουδέλην, τὸν ἐκ  
τοῦ Σχολαρχείου Ἰθάκης Δημήτριον Ζη-  
κον, τὸν ἐκ τοῦ τῆς Ναυπάκτου Ἀντώνιον  
Φλώρον, τὸν ἐκ τοῦ Κραθασαῶ Κ. Κων-  
σταντόπουλον καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Ἀγρινίου  
Διον. Παπαπάνου καὶ Δημ. Τσακανίκαν  
ἐκρίναμεν ἅπαντας ἀξιούς κατατάξεως εἰς  
τὸ Γυμνάσιον, πλὴν τῶν Διονυσίου Παπα-  
πάνου καὶ Κ. Κωνσταντοπούλου.  
Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 9 Ὀκτωβρίου 1881.  
Οἱ Καθηγηταὶ Ὁ Γυμνασιάρχης  
Ἐμ. Καλλέργης Παναγ. Παπᾶ Ἰωάννου  
Χ. Βαρδακίδης  
Β. Σ. Γκολφινόπουλος  
Ἰ. Παπασταματόπουλος  
Γ. Καρβούνης »

★

II. Αη τάξη :

Ἄριθ. 112.

« Ὑποβαλόντες εἰς τὴν νόμιμον ἐξέτασιν  
τοὺς ἐνεκα κωλύματος μὴ προσελθόντας  
εἰς τὰς γενικὰς ἐξετάσεις μαθητὰς τῆς  
Πρώτης Τάξεως . . . . . καὶ Μιλτ.  
Μαλακάσαν ἐκρίναμεν πάντας ἀ-  
ξιούς προαγωγῆς.  
Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 6 Ὀκτωβρίου 1882.  
Οἱ Καθηγηταὶ  
Β. Σ. Γκολφινόπουλος  
Ἐμ. Καλλέργης Ὁ Γυμνασιάρχης  
Χ. Βαρδακίδης Παναγ. Παπᾶ Ἰωάννου »

★

III. Βα τάξη [1ος χρόνος]:

Ἄριθ. 124.

« Ὑποβαλὼν ὁ Σύλλογος τῶν καθηγητῶν  
εἰς τὴν νόμιμον ἐξέτασιν τοὺς μαθητὰς τῆς  
Β' Δευτέρας Τάξεως Μιλτιάδην Μα-  
λακάσαν καὶ . . . . . ἀπέρριψεν αὐτούς.  
Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 3 Ὀκτωβρίου 1883.  
Οἱ Καθηγηταὶ :

1. Βλ. περιόδ. «Κυριακὴ τοῦ Ἐλευθέρου Βήματος»,  
τόμ. Β [1928], ἀριθ. 58 κ. ἑξ.

2. Βλ. «Νέα Ἑστία» 1ης Φεβρουαρίου (ἀρ. τεύχ.  
518) σελ. 184 — 186.

3. Δικὲς μας ὄλες οἱ ὑπογραμμίσαις τῶν πρα-  
κτικῶν.

4. Ὁ γνωστὸς Ἀκαδημαϊκὸς καὶ καθηγητὴς τοῦ  
Πανεπιστημίου.